

EEM206 Elektronik I Laboratuvarı / Deney No:4

TRANSİSTÖRÜN 1. ve 2. BÖLGE KARAKTERİSTİĞİNİN ÇIKARILMASI

Öğrenci İsim	Öğrenci No	Grup No
1.		
2.		
3.		
4.		

Amaç:

Transistörün dört bölge karakteristiklerinden 1. ve 2. bölgelere ait eğrilerin elde edilmesi ve bu eğrilerden *Çıkış Direnci* ve *Akım Kazancı* parametrelerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Laboratuvarda kullanılacak ekipmanlar:

- Y-0016/006 Modül
- DC güç kaynağı

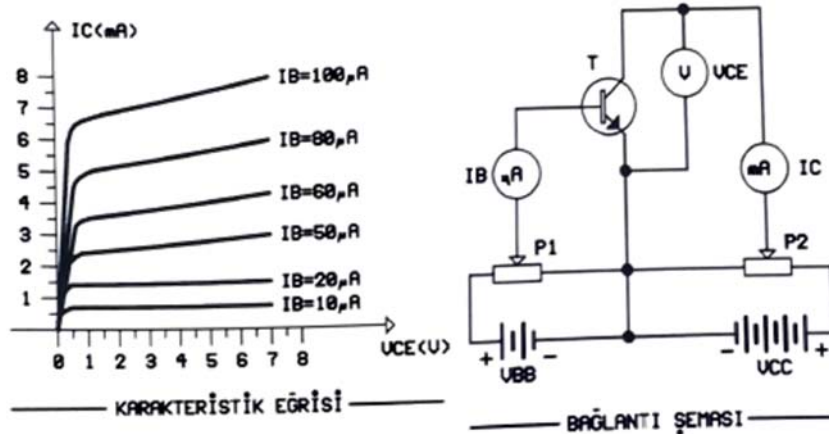
Öğrenciler tarafından getirilmesi gereken ekipmanlar:

- 2 Adet Ölçüm Cihazı (Avometre)

Ön Bilgiler:

1-) Transistörün 1. Bölge Karakteristiği

Bir transistörün belli bir base akımında ($I_b = sbt$) kollektör akımının (I_c) kollektör-emiter gerilimine (V_{CE}) bağlı olarak değişimini gösteren eğriye ($I_c = f.V_{CE}$) transistörün 1. bölge çıkış karakteristiği adı verilmektedir. Şekil 1’de bir transistörün 1. bölge çıkış karakteristiği ve bu karakteristiği elde etmek için kullanılan bağlantı şeması görülmektedir.

Şekil 1

Transistörlerin 1. Bölge eğrilerinden faydalanılarak Beta (β) ve Alfa (α) akım kazançları hesaplanabilir. Belli bir direnç değerine göre yük doğrusu çizilebilir.

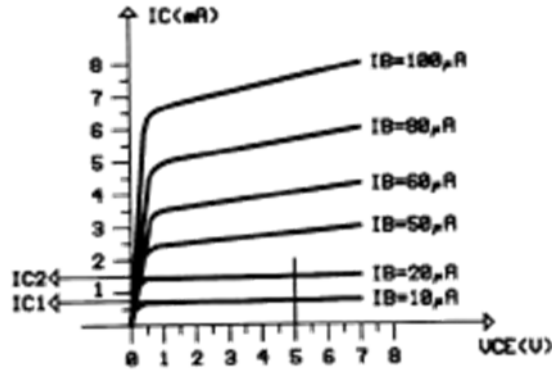
1.1-) Transistörün BETA (β) ve ALFA (α) Akım Kazançlarının Hesaplanması

Bu yöntem daha çok küçük güçlü transistörlerin akım kazançlarını bulmaya yarar. Akım kazançları küçük güçlü transistörlerde aynı V_{CE} gerilimi altında daima aynı çıkar. Bilindiği gibi emiter şase transistörlerde beta (β) akım kazancı:

$$\beta = \frac{I_c}{I_b} = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_b}$$

şeklinde hesaplanır.

Örnek: Transistörün β akım kazancı aşağıdaki şekilde bulunur. Bunun için V_{CE} gerilimi 5V'da sabit olsun, bu durumda 5Volt'tan dikme çıkılır ve bu dikmenin 10 μA ve 20 μA 'lik base akım eğrilerini kestiği noktalardan I_c eksenine dikmeler inilir ve I_c akımları tespit edilir. Bu durum Şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 2

Karakteristik eğriden:

$$I_{c2} = 1,5mA = 1500\mu A \quad , \quad I_{c1} = 0,7mA = 700\mu A$$

$$I_{b1} = 10\mu A \quad , \quad I_{b2} = 20\mu A$$

$$\Delta I_c = I_{c2} - I_{c1} = 800\mu A$$

$$\Delta I_b = I_{b2} - I_{b1} = 10\mu A$$

$$\beta = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_b} = 80 \text{ olarak hesaplanır.}$$

Transistörlerin α akım kazancı ise aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$\alpha = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_e} \text{ , dir.}$$

Transistörlerin α akım kazancını bulmak için β akım kazancını bulduğumuz şemadan faydalanırız.

Karakteristik eğriden:

$$\Delta I_c = I_{c2} - I_{c1} = 800\mu A$$

$$\Delta I_b = I_{b2} - I_{b1} = 10\mu A$$

olarak bulunmuştur.

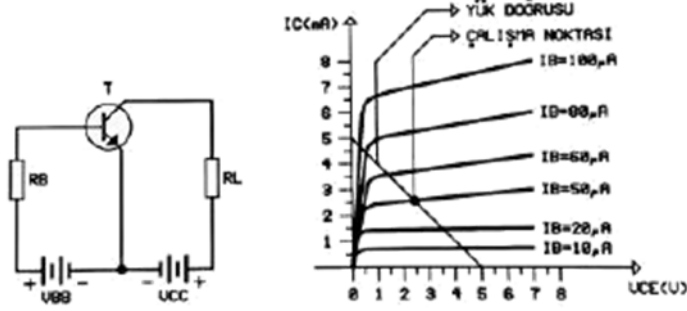
Buradan;

$$\Delta I_e = \Delta I_b + \Delta I_c = 810 \mu A$$

$$\alpha = \frac{\Delta I_c}{\Delta I_e} = 0,988 \text{ olarak hesaplanır.}$$

NOT: Transistörlerde α akım kazancı her zaman 1'den küçüktür.

1.2-) Belli Bir Direnç Değerine Göre Yük Doğrusu

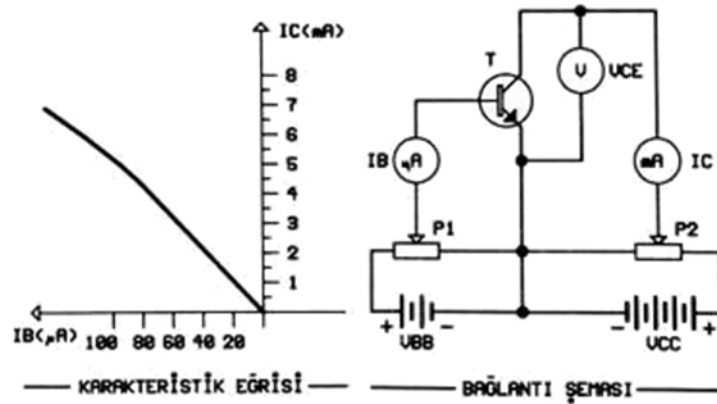
Şekil 3

Şekil 3'de $V_{cc} = 5V$ ve $RL = 1k$ olduğuna göre; yük doğrusunu çizmek için RL direncinden geçecek maksimum akım:

$I_{c,max} = \frac{V_{cc}}{RL} = 5mA$ olarak bulunur. Karakteristik üzerinde $V_{cc} = 5V$, V_{CE} eksenine üzerine ve $I_{c,max} = 5mA$, I_c eksenindeki işaretlenir. Bu iki nokta bir doğru ile birleştirilir. Bu doğruya yük doğrusu denir. Yük doğrusunun orta noktası ise çalışma noktası olarak seçilir.

2-) Transistörün 2. Bölge Karakteristiği

Bir transistörün belli bir kollektör-emiter gerilimi de ($V_{CE} = sbt$ kollektör akımının (I_c) base akımına (I_b) bağlı olarak değişimini gösteren eğriye ($I_c = \beta \cdot I_b$) transistörün 2. Bölge karakteristiği denir. Aşağıdaki şekilde bir transistörün 2. Bölge karakteristiği ve bu karakteristiği elde etmek için kullanılan bağlantı şeması görülmektedir.

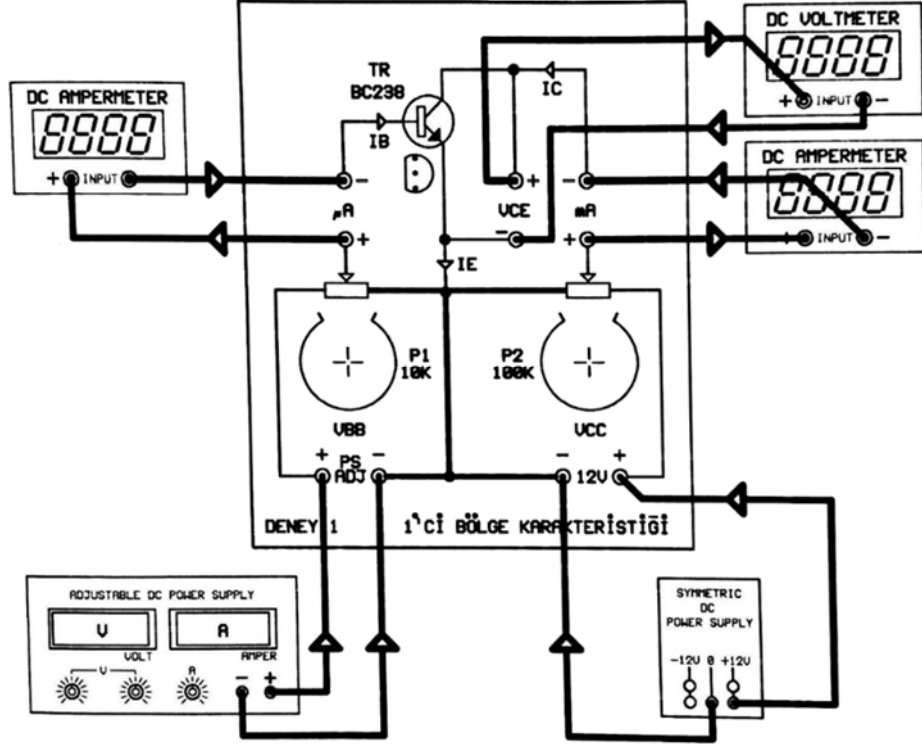
Şekil 4

Transistörlerin 2. Bölge karakteristiklerinden faydalanarak, güç transistörlerinin beta (β) akım kazançları elde edilmektedir.

Deney Aşaması:

a. Transistörün 1. Bölge Karakteristiğinin Çıkarılması

Ayarlı güç kaynağı ile çıkış gerilimini 0.7Volt'a ayarlayınız. Y-0016/006 modülünü yerine takınız ve devre bağlantısını Şekil 5'de verildiği gibi yapınız.

Şekil 5

- 1-) P1 ve P2 potansiyometrelerin orta uçlarını 0V'a ayarlayınız. (Orta uçlar transistörün emiter bacağına olacak.)
- 2-) Devreye enerji veriniz.
- 3-) P1 potansiyometresi ile base akımını (I_b) $10\mu A$ 'e ayarlayınız. Deney sonuna kadar bu değer sabit kalacaktır. İşlem basamaklarında base akımında (I_b) değişim olursa P1 potansiyometresi ile tekrar $10\mu A$ 'e ayarlayınız.
- 4-) P2 potansiyometresi ile kollektör emiter gerilimini (V_{CE}) Tablo 1'de ki değerlere sırasıyla ayarlayınız. Her basamak için kollektör akımını (I_c) değerini yazınız.

IB=10µA (Sabit)		
SIRA	VCE(V)	IC(mA)
1	0.02	
2	0.04	
3	0.06	
4	0.08	
5	0.10	
6	0.50	
7	1.00	
8	2.00	
9	4.00	
10	6.00	
11	8.00	
12	10.00	

Tablo 1

- 5-) P1 ve P2 potansiyometrelerin orta uçlarını yine 0Volt'a getiriniz.

6-) Ayarlı güç kaynağını $V_{bb} = 0.8V_{olt}$ 'a ayarlayınız.

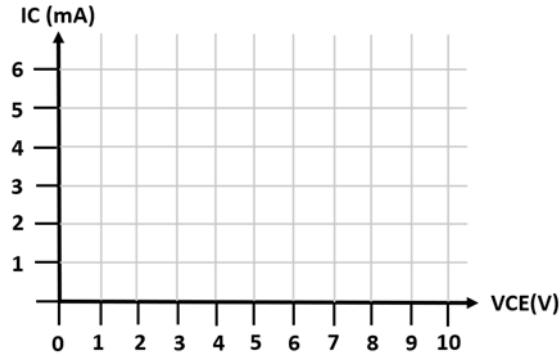
7-) P1 potansiyometresi ile base akımını (I_b) $20\mu A$ 'e ayarlayınız. İşlem basamaklarında base akımında (I_b) değişim olursa P1 potansiyometresi ile bu kez $20\mu A$ 'e ayarlayınız.

8-) P2 potansiyometresi ile kollektör-emiter gerilimini Tablo 2'de ki değerlere sırasıyla ayarlayınız. Her basamaktaki kollektör akım (I_c) yazınız.

IB=20μA (Sabit)		
SIRA	VCE(V)	IC(mA)
1	0.02	
2	0.04	
3	0.06	
4	0.08	
5	0.10	
6	0.50	
7	1.00	
8	2.00	
9	4.00	
10	6.00	
11	8.00	
12	10.00	

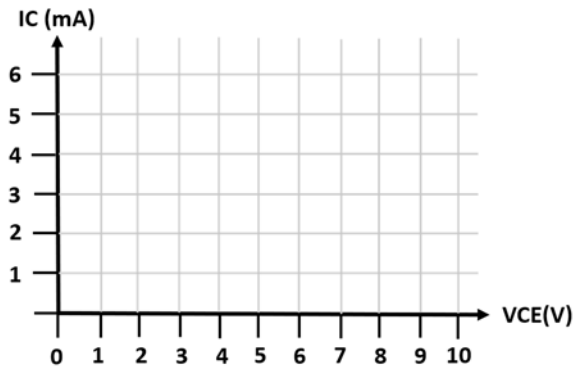
Tablo 2

9-) İşlem basamağı 4 ve 8'de aldığımız değerlerden faydalanarak $I_c = f.V_{CE}$ karakteristik eğrisini Şekil 6'da çiziniz.

Şekil 6

10-) Çizilen karakteristik eğri üzerine $V_{cc} = 6V_{olt}$ ve $R_L = 1k$ için yük doğrusunu çizerek çalışma noktasını bulunuz.

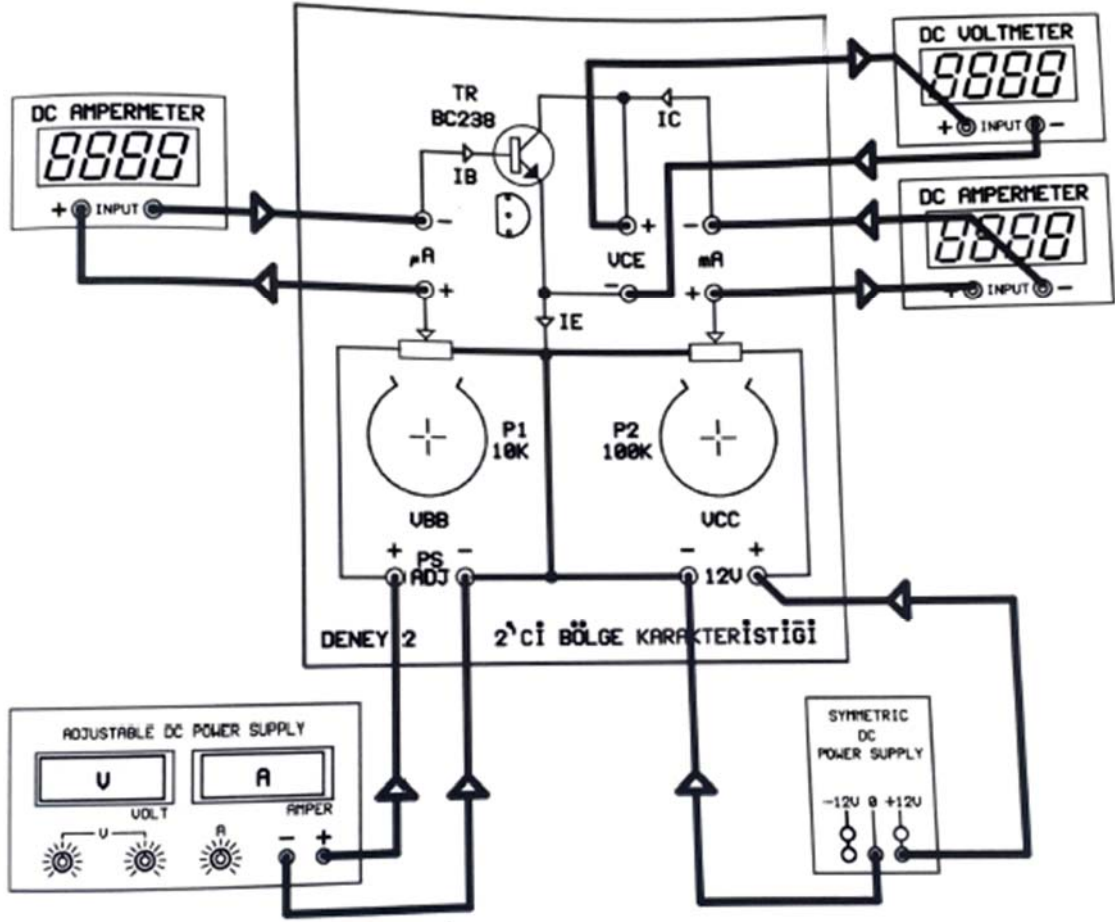

Şekil 7

11-) Çizdiğiniz karakteristiklerden faydalanarak beta akım kazancını bulunuz.

b. Transistörün 2. Bölge Karakteristiğinin Çıkarılması

Ayarlı güç kaynağı ile çıkış gerilimini 0.7Volt'a ayarlayınız. Y-0016/006 modülünü yerine takınız ve devre bağlantısını Şekil 8'de verildiği gibi yapınız.

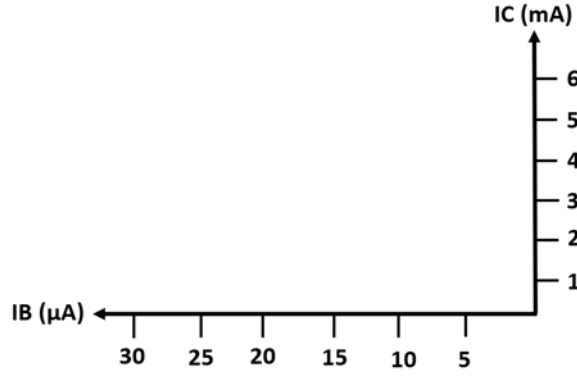
Şekil 8

- 1-) P1 ve P2 potansiyometrelerin orta uçlarını 0Volt'a ayarlayınız.
- 2-) Devreye enerji veriniz.
- 3-) P2 potansiyometresi ile $V_{CE} = 5\text{Volt}$ 'a ayarlayınız. Deney sonuna kadar bu değer sabit kalacaktır. İşlem basamaklarında kollektör-emiter (V_{CE}) değişim olursa P2 potansiyometresi ile tekrar $V_{CE} = 5\text{Volt}$ 'a ayarlayınız.
- 4-) P1 potansiyometresi ile base akımını (I_b) Tablo 3'de verilen değerlere ayarlayınız. Her basamak için kollektör akımını (I_c) değerini kaydediniz.

VCE=5V (Sabit)		
SIRA	IB(μ A)	IC(mA)
1	1	
2	2	
3	4	
4	8	
5	10	
6	15	
7	20	

Tablo3

5-) İşlem basamağı 4'deki elde edilen değerlerden faydalanarak $I_c = f.I_b$ karakteristiğini çiziniz.

Şekil 9